

geeft allerlei historische herinneringen. Zeer nadrukkelijk wordt daar op den voorgrond gesteld, dat de oprichting van de Universiteit een daad was, gericht tegen den Calvinistischen geest.

En hebben wij de toelichting die de pers gaf wel begrepen, dan staat zelfs het Oranjestad onder de tegenstanders der vrijheid.

Dat zulk een spel in 1932 nog wordt vertoond, dat men de bewuste voorstelling thans ter verheerlijking van de eigen Universiteit meent te moeten houden, wijst er op, dat er nog altijd wetenschappelijke kringen zijn, die noch den geest van het Calvinisme van 1632, noch dien van 1932 begrijpen.

Om nu nog maar niet eens te spreken over de vraag, of het fingevoeld is, het Oranjestad, waaraan Amsterdam in de latere jaren zoo ontzaglijk veel heeft te danken gehad, op een wijze zooals hier geschiedt, in de voorstelling te betrekken. Dit lustrumspel lijkt ons dan ook een bedenkelijk bewijs voor het typisch karakter der libertinistische vrijheid die altijd weer met de leuze komt, „wij zijn verdraagzaam, maar de rest is onverdragelijk“.

Dit lustrumspel lijkt ons een vlek op het overigens zoo schoone feest, dat Amsterdam deze week viert.

...

Een tweede opmerking is er te maken, en bij die opmerking ga ik vergelijken. Verleden week vierde de Theologische School te Kampen haar jaarijkschen schooldag. De volgende week viert de vereeniging, waarvan de Vrije Universiteit uitgaat, in de jaarvergadering te Leiden eveneens haar jaarfeest.

Op onze School- en Universiteitsdagen komen de menschen die „de eenvoudigen in den lande“ heeten, komen kruideniers en schoenmakers, politie-agenten en boschwachters, tuinlieden en straatmakers samen met Ministers en oud-Ministers, met zeergeleerden en hooggeleerden, met hoogedelachtbaren en hoogedelgestrengen, en zij allen zijn één rondom, neen, in hun school der wetenschappen.

Hoe anders is het Amsterdamsche feest. Het volk viert ook een feest want de grachten zijn verlicht, de fontein op het plein voor de ruimte die eerst door het „paleis voor volksvrijheid“ werd ingenomen, en die thans de plaats is voor het lustrumspel, spuit kleurige watermassa's omhoog in den donkeren avond; het is er druk op straat; er valt wat nieuws te beleven; de studenten houden een fakkeloptocht; het is een genoeglijk kijkspel.

Maar van een eenheid tusschen volk en Universiteit is geen sprake. De Universiteit is het andere dat er ook is en dat noodig is, maar dat niet een stuk van het eigen leven is.

Hoe rijk zijn wij dan in de eenheid die daar is door het geloof in Christus, tusschen allen die Zijn Naam belijden.

Wij kennen en erkennen niet een tegenstelling tusschen de wetenschap en het leven, omdat wij gelooven dat voor degenen die van Christus zijn het geldt: „alles is uwe“.

Volgende week hebben onze lezers de gelegenheid

om op den Universiteitsdag te Leiden den rijkdom der Gereformeerde belijdenis te beleven in de viering van de eenheid des levens, die daar is voor allen, die de hoogte en diepte van de gave Gods in Christus hebben leeren verstaan.

En daarmede wordt de Universiteitsdag van de volgende week een feest, dat verre uitgaat in waardij en glans, boven het feest dat Amsterdam deze week viert.

Wij hebben geloof genoeg om ook in den tijd van crisis, dezen levensrijkdom bestand te weten tegen de machten die met ondergang hen bedreigen.

En wij zullen dat laten zien door onze stage belangstelling.

Dat de Theologische School en de Vrije Universiteit blijven staan in een tijd van weelde zooals wij die gekend hebben, dat is het wonder niet; maar dat wij ook in crisistijd den moed hebben het offer te vragen in dien dienst der wetenschap, ook van de eenvoudigen in den lande, dat is het bewijs van Gods genade, dat is het feest der wetenschap.

J. W.

UIT DE HISTORIE

De Zilvermidsleerling.

Onze Willem Gispén werd van jongs af bij de waarheid opgevoed; ja, hij was er onder geboren.

Eénig kind en laaf van den Heere ontvangen (zijn moeder was toen reeds 43 jaar), bracht zijn geboorte haar als aan den rand van het graf. Drie „meesters“ hadden de bevalling geleid, en als een wonder werd het beschouwd, dat moeder en kind in het leven gebleven zijn. In haar baronssmarie wierp zij hem echter op den Heere, en zoo mocht hij het later den dichter van Psalm 71 nazeggen:

Zoo Gij, van dat ik werd geboren
Ja van mijn eerst begin
Mij niet uit teed're min
Hadst ondersteund, 'k waar lang verloren.

Zijn ouders waren van harte de waarheid toegedaan.

Vader Gispén, dogmatisch aangelegd, verdiepte zich gaarne, aan de hand van Comrie's geschriften, in de rechtvaardigmaking van eeuwigheid, en in het wezen en de eigenschappen van het zaligmakend geloof.

Moeder Gispén (Maria Hürchner) was een vrouw van teedere, innige mystiek. De verborgen omgang met God was haar het voornaamste in de religie. Haar gevoelig hart ging uit naar de innige vereeniging met Christus. En wat de Heere hem inzonderheid in deze godzalige moeder geschonken had, heeft hij nooit naar waarde kunnen uitspreken.

Een jaar vóór de Afscheiding geboren, werd hij door zijn godvruchtige ouders ten doop gehouden in de Amstelkerk der Nederduitsch Hervormde Gemeente. Maar als opgroeiende knaap ging hij straks

genis des Nieuwen Testaments in den weg staat, dat het onmogelijk maakt aan een herstel van den tempeldienst te gelooven (vgl. De Christusregering, bldz. 163, 164). Maar hoe kan hij zich dan onttrekken aan het verwijt, dat hij zijn methodischen stelregel van de letterlijke opvatting van de profetie verzaakt en precies doet, wat hij ons als een zoo ernstige grieve aanreikt: zooals hij 't zelf uitdrukt, tweemaal uitgangspunt voor de exegetische aanvaarding? Hij tracht dit aldus te doen, dat hij aan Ezech. 40—48 een geheel anderen zinnebeeldigen zin geeft, dan de overige geloovige, niet-Chiliasische Schriftuitleggers tot hiertoe hebben gedaan. Hij ziet in deze hoofdstukken niet een schildering van de Christusregering, maar van de Godsregering, niet van de Christocratie, maar van de Theocratie. Volgens hem gaat het hier niet over iets wat nog vóór het einde der wereld zal gebeuren, niet over het „duizendjarig rijk“, maar over iets wat eerst na den ondergang der wereld zal plaats hebben, over het hemelsch glorierijk Gods in de eeuwigheid. En zoo meent hij, zonder inconsequent te zijn, de letterlijke opvatting van deze hoofdstukken te kunnen prijsgeven en een zinnebeeldige of allegorische verklaring daarvan te kunnen aanvaarden.

Of het hem gelukken zal andere Chiliasen op dit spoor mede te krijgen, staat, dunkt ons, te bezien. Ze zullen vermoedelijk er niet zoo gemakkelijk voor te vinden zijn een zóo prachtig argument als Ezech. 40—48 hun biedt, prijs te geven. Maar dit kan ons betrekkelijk minder schelen.

Waar het vooral op aankomt, is dit: of de opvatting die Ds Berkhoff van deze hoofdstukken geeft, juist is te achten. Het gaat in heel dit geding altoos maar weer om de vraag: wat zegt de Schrift? Ds Berkhoff meent, dat hij voor zijn verklaring een vast, wijl Schriftuurlijk uitgangspunt heeft (bldz. 164). Welnu, laat ons zien. Een algemeenheid als deze, dat het heel bevredigend zou zijn, indien Ezechiel, die zooveel overeenstemming vertoont met Zacharia en de Openbaring van Johannes, in onderscheiding van deze beiden niet met de Theocratie zou eindigen, kan niets beslissen. Het is na-

aan vaders hand, met het vereischte permissiebiljet van den Commissaris van Politie, naar de afgescheiden kerk op de Bloemgracht. En dan gebeurde het meermalen, dat zijn zondagsche pak besmeurd werd met het vuil, dat de Jordaanbewoners den gehaten Afgescheidenen nawierpen. De afstand tusschen hen en de hen omringende wereld was dan ook zeer groot. Die wereld zag hen aan als een hoop dweepers, en zij verkeerden in haar midden als gasten en vreemdelingen.

Bij het opwassen werd Willem door zijn vader in de waarheid onderwezen, zoodat hij van kindsbeen af de Heilige Schriften kende, die hem wijs konden maken tot zaligheid. Zijn moeder spoorde hem dikwijls ernstig aan, den Heere vurig te bid-den hem te willen veranderen en bekeeren. En dat deed hij dan ook wel eens met veel hartstochtelijke gemoedsaandoening. Doch verder bepaalde zijn lust tot den godsdienst zich voorloopig nog maar tot het leeren van psalmversjes, kerkjespelen, enz.

Geregeld kerkte hij destijds bij Ds van Velzen. Eens echter preekte op de Bloemgracht een leeraar van elders, en diens predikatie over Christus als de deur der schapen (Joh. 10:9) bracht onzen Willem onder den diepen indruk van het geluk dergenen, die door deze deur mochten ingaan, en vurig bad hij, of de Heere ook zijn ziel wilde doen weiden op de weide der genade van Gods zoete gemeenschap.

Intusschen namen zijn ouders hem ook al vroeg mee naar het godsdienstig gezelschap ten huize van grootmoeder Saartje. In een verscholen hoekje zat onze Willem daar dan stil toe te kijken en te luisteren, met sympathie of antipathie, al naar gelang hij, door wat hij zag en hoorde, aangelrokken of afgestooten werd. Zoo maakte hij daar al vroeg kennis met verschillende typen van vromen. En van meer dan één dier kinderen Gods bleef hem zijn gansche leven een gezegende herinnering bij. Zóó b.v. van die oude, vriendelijke Christin, die, toen hij aan de hand zijner moeder haar bezocht, profetisch sprak: „Dit kind zal een dienstknecht Gods worden“.

Of dit woord het gedaan heeft, weten we niet, maar zeker is, dat van zijn prille jeugd een domineessteek Willem begeerlijker scheen dan een maarschalkshoed.

Hij liep catechisatie bij Ds van Velzen. Als deze binnenkwam in het onderwetsche predikantenkostuum staarde Gispén menigmaal op dominee's driekanten hoed, en stelde zich daarnaast een koningskroon voor, schitterend van edelgesteenten. Had hij echter mogen kiezen, dan zou toen reeds zijn keuze niet twijfelachtig zijn geweest.

Maar voorshands leek het er niet naar, dat Willem dominee zou worden. Toen hij omstreeks 14 jaar was, lieten zijn ouders hem bij zijn neef het goudsmiden leeren. Maar diens winkel was inderdaad een kweekplaats van goddeloosheid, waar Willems jeugdige natuur wel aan wilde. En ofschoon hij voor de daden bewaard bleef, merkte hij toch, dat de zaden der boosheid ook in hem werkten. Doch hij bleef hier niet lang. Want

tuurlijk altijd mogelijk, dat naast de punten van overeenstemming er op dit punt verschil bestaat. Van veel meer belang is het de bizondere argumenten te toetsen welke Ds Berkhoff te berde brengt; en dit zijn deze: Ezech. 38—48 vormen één geheel, één samenhangend gezicht; nu is in hoofdst. 38 en 39 sprake van Gog en Magog, en daarin ziet hij, in verband met Openb. 20:7—10, den laatsten vijand, die na het duizendjarig rijk komt; daarop volgt hoofdst. 40—48, waarvan de inhoud dus nog weer op een latere periode moet zien, en zoo komt hij er toe daarin de schildering te zien van het Goddelijk glorierijk dat na den laatsten eindstrijd aanbreekt, waarin God zal zijn alles in allen, parallel van Openb. 21 en 22. (De Christusregering, bldz. 164—167.) Dat lijkt alles wel heel aardig en oogenschijnlijk sluit de redeneering goed, maar bij nader toezien blijkt ze evenveel onjuistheden als schakels te bevatten.

In de eerste plaats: Ds Berkhoff vat hoofdst. 38—48 samen als één geheel. Dit is de eerste onjuistheid; want hoofdst. 40:1 begint met een eigen, afzonderlijke tijdsbepaling. Dit bewijst dat bij hoofdst. 40 een apart, nieuw gedeelte begint, dat los staat van het vorige. Hoofdst. 38—48 samen als één geheel te nemen is dus niet in overeenstemming met de Schrift. De Schrift zegt zeer uitdrukkelijk, dat bij hoofdst. 40 een afzonderlijk, op zich zelf staand gedeelte aanvangt.

In de tweede plaats: Ds Berkhoff houdt ook hoofdst. 38 en 39 voor een gezicht. Dat hoofdst. 40—48 een „gezicht“ is, wordt, zooals we gezien hebben, duidelijk uitgesproken. Maar dat hoofdst. 38 en 39 een „gezicht“ zouden vormen, daarvan lezen we niets. Wanneer Ds Berkhoff bij het begin van hoofdst. 38 de opmerking maakt dat de profeet nu een geheel nieuw gezicht ontvangt, met geheel nieuwe objecten, dan is dat onjuist, — de tweede onjuistheid. De profeet ontvangt in hoofdst. 38 en 39 beelden maar geen „gezicht“, maar een woordelijke openbaring: „menschenkind, zet uw aangezicht tegen Gog, en profeteer tegen hem en zeg“ — zoo luidt het woord des HEEREN in Ezech. 38:2, 3.

POPULAIR-WETEN-SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het Chiliasme en het Oude Testament.

XXXIX.

Ezechiël's herstellingsvisioen, hfdst. 40-48.

De niet-letterlijke, zinnebeeldige opvatting van Ezechiël's herstellingsvisioen vinden we vrij algemeen bij de geloovige verklaarders die niet op het standpunt der Chiliasen staan.

Als voorbeeld van deze symbolische verklaring mogen we noemen wat door de kanteekenaars op onze Statenvertaling wordt gezegd. Wij lezen aan het begin van hoofdstuk 40 dat „God hier zeer levendig afbeeldt en voorzegt eene gewisse en zeer volmaakte herstelling van zijn huis, stad, volk en land (d.i. zijne algemeene kerk in het Nieuwe Testament, uit Joden en Heidenen), den geestelijken godsdienst, mitsgaders de Christelijke gemeenschap en onbegrijpelijke gelukzaligheid der strijdende en voornamelijk der triumpheerende kerk, met den overvloed harer geestelijke gaven en zegeningen, onder haren Hoogepriester, Koning, Vorst, Hoofd en Heere Jezus Christus. En zulks alles onder figuren, en met manieren van spreken, die genomen zijn van den staat en stijl des O. Testaments, als ook bij andere profeten gebruikelijk, doch nergens zoo uitvoerig dan hier.“

Ongeveer in denzelfden geest drukken zich ook de latere niet-Chiliasische verklaarders uit, het allerlaatst Dr Troelstra in zijn verklaring van Ezechiël in Tekst en Uitleg, waarop we reeds meer-malen wezen.

Merkwaardig is zeker wel dat we onder de voorstanders van de niet-letterlijke, zinnebeeldige verklaring ook aantreffen Ds Berkhoff. Hoezeer hij ook de gedachte van het Chiliasme voorstaat en bepleit, van de letterlijke verklaring van Ezech. 40—48 moet hij niets hebben, omdat hem het getui-

omdat ouders bij nu leeren. Hierin werd hij in zijn om hem dat voor

Omtre schrikt kerk, zie die sam broeden. Rotterdam. Ds C. een pre mocht h en met bonden. God ned genomen en zonde bestaan van Go voor der den dier Evenw met and En dat werd hij moesten waren. I werken. te doen van een ligen W weeldezi waar de Maar he hoorde den, zijn hem de ander de Maar toe te murn ouders l nooit ge

Intuss- kring, w in de w eeniging, nog niet ljk bilja Ook l ouder da gezelscha lem nam aanstond den klei boden, p den. De uitgenom

In de volgrekls van hfd hoofdstuk en onges hfdst. 38 schille de twee aparte eerste oard, w tweede -reden om een inho na datge vormt. V tegen Go tijdstip g niet dat betrekkin kan zeer

In de de profe beteken profetie gen. Hij strijd tus Openb. 2 we gezie zijn. De geeft on profetie gevonder Babyloni ze daarc doelen a de trek buitenge over een punt bes Gog, waa gewijd, g halve bl zijde wor

chte permissie-
Politie, naar de
gracht. En dan
zondagsche pak
de Jordaanbe-
nawierpen. De
ringende wereld
ld zag hen aan
cerden in haar
gen.

door zijn vader
t hij van kinds-
die hem wijs
moeder spoorde
te vurig te bid-
i bekeeren. En
veel hartstoch-
erder bepaalde
voorloopig nog
ersjes, kerkje-

De van Velzen,
icht een leeraar
er Christus als
bracht onzen
van het geluk
hten ingaan, en
ziel wilde doen
an Gods zoete

m ook al vroeg
p ten huize van
olen hoekje zat
ijken en te luis-
e, al naar ge-
e, aangetrokken
ij daar al vroeg
in vromen. En
iots bleef hem
herinnering bij.
e Christin, die,
r haar bezocht,
en dienstknicht

weten we niet,
eugd een domi-
dan een maar-

elzen. Als deze
e predikanten-
l op dominee's
daarnaast een
edelgesteenten,
zou toen reeds
weest.

niet naar, dat
i hij omstreeks
hem bij zijn
r diens winkel
van goddeloos-
wel aan wilde,
bewaard bleef,
oosheid ook in
niet lang. Want

de punten van
erschil bestaat
ijzondere argu-
khoff te berde
38—48 vormen
zicht; nu is in
log en Magog,
enb. 20:7—10,
uizendjarig rijk
f, waarvan de
e periode moet
de schildering
jk dat na den
n God zal zijn
b. 21 en 22.
167.) Dat lijkt
ijntlijk sluit de
ezien blijkt ze
e te bevatten.
vat hfdst. 38—
eerste onjuist-
net een eigen,
st dat hij hfdst.
t, dat los staat
als één geheel
stemming met
uitdrukkelijk
op zich zelf

off houdt ook
h t. Dat hfdst.
als we gezien
ar dat hfdst.
rmen, daarvan
ff bij het begin
dat de profeet
angt, met ge-
onjuist, — de
angt in hfdst.
it", maar een
kind, zet uw
er tegen hem
s HEEREN in

omdat de zaken thuis achteruit gingen en zijn
ouders met zware koorts bezocht werden, moest
hij nu thuis blijven om in den winkel te assis-
teeren. Ook kreeg hij zelf last van koortsaanvallen.
Hierin voelde hij Gods slaande hand, maar zeer
werd hij verkrikt bij het lezen van Psalm 25. En
in zijn angst en smart smeekte hij nu den Heere,
om hem bekend te willen maken dat heilgeheim,
dat voor Zijn vrienden is.

Omtrent dezen tijd hadden zijn ouders, afge-
schrikt door de oneenigheden in de afgescheiden
kerk, zich gevoegd bij de gemeente onder het kruis,
die samenkwam in een pakhuis: „de drie suiker-
broodden". Hier hoorde nu ook Willem de meer
bevindelijke prediking van „kruisdominees" als de
Rotterdamsche predikant C. van den Oever en
Ds C. Noorduyt van Noordwijk aan Zee. Onder
een preek van laatstgenoemde over Hosea 2:13
mocht hij gelooven, dat de Heere ook hem gelokt
en met zalige liefdekoorden aan Zijn dienst ver-
bonden had. Thuis gekomen wierp hij zich voor
God neder met de begeerte, dat hij nu maar weg-
genomen mocht worden, om den Heere volmaakt
en zonder zonde te kunnen dienen, of, zoo dat niet
bestaan kon, dat hij dan zijn leven in den dienst
van God mocht besteden door zielen te winnen
voor den Heere Jezus en het lieflijke en zalige van
den dienst van God anderen te mogen aanprezen.

Evenwel vond hij nog geen vrijmoedigheid om
met anderen over zijn ondervindingen te spreken.
En dat werd hem een zielskwelling. Niet minder
werd hij gefit toen zijn ouders de affaire uit
moesten en op de grens van armoede gekomen
waren. Hij zou nu weer bij zijn neef moeten gaan
werken. Maar om hem wat meer smaak in het vak
te doen krijgen, deed zijn neef hem op het atelier
van een zilversmid in de Kalverstraat bij den Hei-
ligen Weg. Hier kwam hij in aanraking met de
weelde zijde van het leven. En dat was wel iets
waar de kleinzoon van Oude Saartje voor voelde.
Maar het eerste, wat hij daar van de gezellen
hoorde was, dat hij, als hij zilversmid wilde wor-
den, zijn „fijnheid" wel mocht afleeren. Zij gaven
hem den bijnaam van den „dominee". Een en
ander deed hem tot God schreien om uitredding.
Maar toen die niet kwam, begon hij te knielen en
te murmureren. Meer dan eens perste hij zijn
ouders tranen af door te zeggen: och was ik maar
nooit geboren geweest.

Intusschen was hij reeds een ijverig lid van een
kring, waarin de Bijbel besproken en men dieper
in de waarheid ingeleid werd; een jongelingsver-
eeniging, waarin, zooals hij het later uitdrukte, men
nog niet christelijk gymnastiek deed, niet christe-
lijk biljartje, enz.

Ook leidde een hartelijk vriend, eenige jaren
ouder dan hij, hem nu in bij het Zondagavond-
gezelschap van den voormaligen straatzanger. Wil-
lem nam dit gezelschap met zijn schrandere oogen
aanstonds goed op. Het bestond uit liederen van
den kleinen burgerstand: ambachtslieden, dienst-
boden, pakhuis knechten, schippers en neringdoen-
den. De mannen intusschen droegen des Zondags,
uitgenomen de schippers, witte dassen, die van

In de derde plaats is daarom de geheele ge-
volgtrekking van Ds Berkhoff voor de betekenis
van hfdst. 40—48 uit de plaatsing van deze
hoofdstukken na 38 en 39 volkomen onjuist
en ongewettigd. De derde onjuistheid. Wanneer
hfdst. 38—39 en hfdst. 40—48 twee geheel ver-
schillende profetieën zijn, verschillende doordat
de tweede door afzonderlijke dateering als een
aparte en op zich zelf staande profetie van de
eerste onderscheiden wordt, verschillende ook van
aard, wijl de eerste een woord-openbaring en de
tweede een visioen is, dan is er geen enkele
reden om te concluderen dat de tweede profetie
een inhoud moet hebben die in tijdsorde volgt
na datgene wat de inhoud van de eerste profetie
vormt. Wij weten van de dateering der profetie
tegen Gog niets, maar al zou deze op een vroeger
tijdstip gegeven zijn, dan volgt daaruit heelemaal
niet dat ook de inhoud op een vroeger tijdstip
betrekking moet hebben: een later gegeven profetie
kan zeer wel een vroegeren inhoud hebben.

In de vierde plaats schrijft Ds Berkhoff aan
de profetie tegen Gog in Ezech. 38 en 39 een
betekenis toe, die met de bewoordingen van die
profetie onmogelijk in overeenstemming is te bren-
gen. Hij ziet daarin de tekening van den eind-
strijd tusschen Satan en Christus, zooals die in
Openb. 20:7—10 beschreven wordt; maar, gelijk
we gezien hebben, kan deze opvatting niet juist
zijn. De vierde onjuistheid. Ezech. 39:21—29
geeft ons een oomskenbare aanwijzing, dat de
profetie tegen Gog haar vervulling moet hebben
gevonden in een tijdvak dat niet al te ver van de
Babylonische ballingschap verwijderd ligt, en dat
ze daarom onmogelijk precies hetzelfde kan be-
doelen als Openb. 20:7—10, hoewel ze daarvoor
de trekken en de kleuren geleverd heeft. Het is
buitengewoon opvallend, hoe lichtig Ds Berkhoff
over een voor zijn opvatting toch zoo fundamenteel
punt heenloopt. Over de geheele profetie tegen
Gog, waaraan wij een zoo breede bespreking hebben
gewijd, geeft hij in zijn boek niet meer dan ander-
halve bladzijde, waarvan nog bijna een halve blad-
zijde wordt ingenomen door een aanhaling uit den

achteren waren vastgeknoopt, en dus van voren
den vorm hadden van een witten halsband, mits-
gaders zwarte of blauwklakensche pakken. Sommi-
gen hadden zelfs kleine bakkebaarden, en droegen
open vesten. De vrouwen zagen er over 'talgemeen
eenvoudig en netjes uit. De dienstboden droegen
de kornet nog op het hoofd. Met wiskunstige zuiver-
heid stond elke knip of plooi, in een onberispelijk
halfrond van karkas, naast een andere knip, en
't geheel omvatte, op evenwijdigen afstand, het
doorgaans goedgevulde gelaat. Een zwart zijden
hoed voltooide de hoofdbedekking, terwijl een stem-
mig kleed, gedekt des zomers met een zwart zijden
en des winters met een doorgewerkten doek, aan
vrouwen en meisjes uit dien stand een voorkomen
gaf van een zeker welvaren, van netheid en christe-
lijke ingetogenheid, waardoor de Hollandsche vrouw
in de beschafte wereld met eere is opgemerkt.

Gaarne placht Gispén later over die ouderwet-
sche gezelschappen te praten. Ze hadden, zeide hij,
hun deugden en gebreken, zooals alle dingen hier
beneden. Onstichtelijke dingen — we denken on-
willekeurig aan vrouw Van Hoogen — hadden daar
soms tijds de overhand. De diepste godgeleerde vraag-
stukken werden er niet zelden besproken, of liever
afgemaakt: En de verklaring van vrouw A. of
baas B. dat hij of zij 't zóó had leeren kennen, dat
God zelf het hun zóó had geleerd, en dat de Heilige
Geest in hun hart zeide dat het zóó was, was in
hun kring niet minder onfeilbaar, dan de uitspraak
van den Heiligen Vader sedert 1870. Wee den
armen leeraar, die durfde zeggen dat ze dwaalden
en de Schriften niet verstonden. Hij was nog
blind voor die diepe stukken, waarin het keurvolk
werd geleid, blind als een mol, een onbekende
letterknecht, en zoo voort! Maar niettegenstaande
die gebreken beklagde Gispén zich toch niet, in
zijn jeugd kennis gemaakt te hebben met de gezels-
chappen. Hij heeft er veel geleerd, dat hem in
zijn volgend leven nuttig is geweest.

Hij hoorde daar allerlei gemoedsgevallen bespre-
ken, en moest, gelijk men dat noemde, zijn eigen
hart op tafel leggen. Dat was een tijd van op-
en neergaan, een soort van geestelijke beurs. Wat
zonderlinge Schriftopvattingen leerde hij kennen,
en wat inwendige martelingen onderging hij, door
de vergelijking van zijn bevinding met die van
anderen, welke vergelijking niet zelden in zijn
nadeel uitviel. Hij immers had nooit moord en
bedreiging geblazen tegen het volk Gods en was
niet op den weg van Damascus staande gehouden.
Hij was nooit in comédie of danshuis geweest,
en de liberale leer was hem even vreemd als die
van Confucius. Hij las niets anders dan den Bijbel
en de oude schrijvers, en de minste lust of ge-
dachte tegen eenig dogma der ouden kwam in
zijn hart nimmermeer op. Wat was hij gesterkt,
als de een of andere oude vrome hem een woord
van bemoediging toesprak, en hoe hartelijk kon hij
duim en vinger in de snuifdoos van een oud moe-
dertje steken, die hem gul werd aangeboden, ten
teeken der gemeenschap!

De jonge Gispén kwam dan op het gezelschap
van den gewezen straatzanger en vond er ongeveer

17en eeuwse verklarings van Ezechiël, Green-
hill. Kan men dit nu metterdaad als een ernstige
behandeling van het getuigenis der H. Schrift zien?
Omdat Ds Berkhoff op zijn opvatting van de pro-
fete tegen Gog weer zijn verklaring van hfdst.
40—48 bouwt, die in de kwestie van het Chiliaisme
een zoo belangrijke rol spelen, was het toch zeker
zijn plicht geweest die opvatting deugdelijk te fun-
deeren; en als hij dat had pogen te doen, zou
hij er niet aan hebben kunnen ontkomen om re-
kenschap te geven van de positie die hij ten
opzichte van Ezech. 39:21—29 inneemt. Maar wij
vinden daarvan bij hem niets. De moeilijkheid
welke deze verzen bij zijn opvatting opleveren
wordt in het geheel niet aangeroerd. Zoo is het
wel gemakkelijk eigen opvattingen te verdedigen,
maar een ernstige behandeling van het getui-
genis der H. Schrift is het niet.

In de vijfde plaats: de opvatting van Ds Berkhoff
als zou in Ezech. 40—48 sprake zijn uitsluitend
van het hemelsch glorierijk dat intreedt na den
jongsten dag, is met den inhoud van die hoofdstuk-
ken zelf wel zeer moeilijk verenigbaar. Men
lette wel: ik zeg, dat in Ezechiël's herstellings-
visioen niet uitsluitend sprake is van het he-
melsch glorierijk. Dat het er ook in ter sprake
komt, ontken ik niet. Evenals onze kanteekenaars
er op wijzen, dat hier ook geteekend wordt de ge-
lukzaligheid van de triumpheerende kerk, zoo wil
ook ik grif toegeven dat hier mede sprake is
van het rijk der eeuwige heerlijkheid. Maar niet
uitsluitend, zooals Ds Berkhoff wil. Dat is
uit den inhoud gemakkelijk aan te toonen. Ds
Berkhoff tracht zich reeds van te voren tegen een
dergelijk beroep op den inhoud te verweren door
te zeggen dat het „onmogelijk is de hier geprofe-
teerde zaken in duidelijke belijning te preciseren".
(De Christusregeering, bldz. 167); en tot op zekere
hoogte willen wij hem dat toegeven, maar daaruit
volgt nog niet, dat hij zich zou mogen onttrekken
aan een poging om althans de hoofdtrekken van
dit machtig visioen exegetisch te verwerken. En
zoo ras we dit doen, zien we oogenblikkelijk,
dat de opvatting van Ds Berkhoff als zou niet

een dertig personen bijeen. Na eenige deliberatie
wie „den plicht zou doen en om een zegen vragen",
werd er gebeden en gezongen, en dan begon de
voormalige straatzanger zijn werk om de zielen te
onderzoeken. Hij had den naam van zeer getrouw
te zijn, de „zielen niet in de bloemhoven te jagen"
en de droggronden nauwkeurig te onderscheiden.

Ook Gispén onderging de operatie, en deelde,
met bevende stem, mede, wat zijn lust en keus
was, wat hij kende en niet kende, en wat hem
bewoog om bij „Gods arm en ellendig volk" zich
te voegen.

En 'tonderzoek liep nogal gunstig voor hem
af. Want terwijl tot anderen gezegd werd: „ziele,
je hebt wel toe te zien", „ik zou de reis naar de
eeuwigheid niet met je willen wagen", „het zal wal
te zeggen zijn voor eeuwig bedrogen uit te komen,
en met de dwaze maagden te moeten buiten staan",
ontving Gispén een bemoedigend woord. Hij moest
den Heere maar blijven zoeken in zijn jeugd, want
die Hem vroeg zochten, zouden Hem immers vin-
den. En ook moest hij maar veel bidden om ont-
dekkend licht.

Reeds den derden of vierden keer, dat hij op
dit gezelschap kwam, moest hij „den naplicht",
het dankgebed doen. Het was de eerste maal, dat
hij in 'topenbaar bad. Niet licht zou hij die ure
vergeten.

RULLMANN.

MUZIKALE KRONIEK

De Zomeruitvoering van de Nederlandsche Bachvereniging.

Johan Schoonderbeek, de stichter van de Ned.
Bachvereniging, heeft in het kleine Naarden meer
dan 25 jaar lang 'szomers, wanneer het Gooi
door zijn pracht natuur tal van vacatiegangers lokt,
een zomeruitvoering gegeven, die altijd veel be-
langstellenden trok. Na het verscheiden van
Schoonderbeek heeft zijn stichting, de Ned. Bach-
vereniging, het echter niet aangedurfd naast de
gewone uitvoeringen, die wel druk worden be-
zoekt, maar ook financieel zeer groote eischen
stellen, deze zomeruitvoeringen te blijven geven.

Verleden jaar werd op 27 Juni in Naarden door
de Bachvereniging ter gelegenheid van haar 10-
jarig bestaan, Bach's H-moll Messe uitgevoerd. Mis-
chien heeft de belangstelling voor deze uitvoering
de vereniging het besluit doen nemen dit jaar
weer te trachten de zomeruitvoeringen in eer te her-
stellen. Ook nu, bij de uitvoering op Zaterdag
25 Juni in de Groote Kerk te Naarden, werd de
H-moll Messe, zoo vaak als Bach's meesterwerk
geroemd, uitgevoerd. Zoo werd op twee manie-
ren het werk van Schoonderbeek voortgezet, ten
eerste door het weer hervatten van de zomeruit-
voeringen en ten tweede door het uitvoeren van
dit belangrijke, maar uiterst moeilijke werk van

hier uitsluitend gaan over het rijk der eeuwige
heerlijkheid, op ernstige bezwaren stuit. We heb-
ben hier de vijfde onjuistheid. Om dit aan te
toonen, wil ik alleen maar wijzen op de figuur van
den Vorst, die in het herstellingsvisioen een niet
onbeduidende plaats inneemt (zie Ezech. 44:3;
45:16, 17; 46:1—18). Wie is deze Vorst? Het is
niet God zelf, gelijk duidelijk blijkt uit de mede-
deeling, dat hij in de Oostpoort zal zitten om
brood te eten voor het aangezicht des HEEREN
(44:3) en uit het feit dat hij offers brengt (45:17;
46:4—7, 12). Nu is de gewone, geloovige exegese,
dat het de Messias is (men zie de Kanteekening op
Ezech. 44:3); maar dan kan Ds Berkhoff zich
van Ezech. 40—48 niet afmaken met de bewe-
ring: hier is geen Christusregeering, maar alleen
Godsregeering. Natuurlijk is het mogelijk dat Ds
Berkhoff de gewone exegese van den Vorst als
den Messias niet aanvaardt, maar dan dient hij
gronden te geven waarom hij die niet aanvaardt.
Och als hij ze wel aanvaardt, dan kan hij er niet aan
ontkomen om te verklaren, hoe dan dit optreden
van den Christus, en dan nog wel als offeraar,
in zijn beschouwing van het visioen als tekening
van het rijk der eeuwige heerlijkheid past. Dat
Ds Berkhoff aan een vraagstuk als dit zelfs geen
enkele letter heeft gewijd, moet hem als een ern-
stige fout worden aangerekend; hij schiet hier te
kort in exegetische nauwgezetheid op een wijze die
ten eerste te betreuren is — en helaas hem te min-
der kan vergeven worden, nu hij ons Gereformeer-
den met verwijten overlaadt, als zouden wij het
niet het getuigenis der H. Schrift, in betrekking
dan tot het „duizendjarig rijk", niet ernstig ge-
noeg nemen. Wij zien integendeel dat er goede
gronden zijn om de beschuldiging terug te kaat-
sen: Ds Berkhoff neemt het, in betrekking tot
de kwestie die tusschen hem en ons in het ge-
ding is, met het getuigenis der Heilige Schrift
niet ernstig genoeg.

G. CH. AALDERS.